

algun autor els sentits de 'cofre o caixa on es guarden unes balances' (el dicc. de *RMA* és un dicc. d'idees afins, no menys sovint que de traduccions, i per això posa *qubba* junt amb molts altres mots a l'art. «state-ra»). 'Balança' es diu en àrab *mizân, qustâs, šâbin*; 'romana' s'hi deia *rummâna*, ètimon d'aquell mot; enlloc no consta que *qobba* vagi significar 'balança'.

¹ Substantivació realment doc.: «*kâbir*: lord, chief» en Abu-Amr de la Meca (cap a l'any 800 d. C.): Lane 2586a; «chef; prévôt; majordome», accs. que Dozy documenta en autoritats segures (*Suppl.* II, 438a). I s'aplicà un cop com NL: a. 1204 «loco q. v. *Alcaber*», al B. Ebre (*Capbreu Entença*, p. 22).

² No sé d'on treu *AlcM* que hi ha un *Alcobeir* en el *Rept.* de València: això sí que ja fóra un fonament ben positiu, que valdria la pena de poder al·legar. Malauradament és de témer que sigui una dada malentesa, potser de segona mà. Res d'això no hi he trobat, i no figura en l'exhaustiu despullament del P. Chabàs. Sembla malentès del que diu *DAG* d'un tribunal d'aigües «com a Val.», però ho diu del Cp. Tarr. — ³ Cf. *Alcover* cogn. allí prop, a la Torre del Comte, ja en l'any 1393, i escrit *Alcober* a Alcanyis, B. *Hi. Ge. B. Ar.* I, 240. *AlcM* vagament: «*Alcoverro*: llin. de les prov. Tarr., Bna. i Girona». I és infundat que sigui cogn. provinent d'Aragó.

Alcovera, Alcoverro, V. ALCOVER Alcubeiba, V. ALCOVASSA

ALCUBLAS

Poble xurro de la comarca val. dels Serrans, dependent del Vilar de l'Arquebisbe (uns 12 k. NE., uns 20 al SO. de Sogorb i uns 23 NO. de Lliria). Un doc. de 1270 el cita després de Lliria (MtzFerrando, *Doc. Val. ACA* I, 1007). «Anam a albergar a les *Alcubles*» *Jau-me I (Cròn.* 219); i «vers la rambla tro a la torre de la *Alcubla*» doc. val. de 1457 (*AlcM*). SSiv. 45: «*Alcubla*: así se llamaba antiguamente el pueblo de Navarrés, del arciprestazgo de Énguera, según dice Ju. de Ribera en su arreglo de parroquia, de 1574». No sembla que hi hagi aquí confusió entre els dos pobles, sinó repetició d'un mateix nom aràbic. Asín declara *Alcublas* arabisme indesxifrat.

Pel que fa a l'etimologia, sabem que els mahometans per pregar s'havien de girar cap a un punt de l'horitzó, i això s'havia de fer igual quan oraven dins de la mesquita; no sé si llavors encertaven bé el punt cardinal, que teòricament havia de ser el migjorn; 'el Sud' es deia en àrab *qibla* («meridies» *RMA*; «mediodia, parte meridional»: *qible* amb la -e morisca, *PAlc* 309b 17); d'aquí que Martorell en el *Tirant* anomeni *alquibla*, i Jaume Roig *alquible* (*DECat* I 227b, *DECH* I 150a55ss.), la part més santa, l'oratori de les mesquites; ¹ es tracta d'un de tants derivats de l'arrel *qabl* 'acollir, acceptar, dirigir-se'.

També és cosa ben sabuda que en llengua aràbiga alternen quasi lliurement els vocalismes *u/i*, i sobretot

feia això el vulgar hispanoàrab. Encara que no en tinguí comprovació és, doncs, ben possible que en l'àrab valensí es digués *qúbla en lloc de *qibla*, i que del tal *al-Qubla* vinguin aquests dos NLL valencians: sigui referint-se a una mesquita i el seu sacrosàntum, en ruïnes, sigui per la posició geogràfica d'*Alcublas* respecte de Sogorb; i de Navarrés, respecte de Carlet, p. ex., que li queda quasi al N. (o més precisament NNE.). Per a l'equívoc que patien els moros en els punts cardinals, a causa de l'alquibla, V. J. Ribera, *Dis. y Op.* II, 272 ss.

García Gómez, en la seva edició de la *Qasida* d'Abulhàssan de Cartagena (vers 389), sembla que no gosa identificar-hi el mot *alq-bla*, que deixa sense vocalitzar en el *qaf* i hi posa un interrogant (*Al-And.* I, 102). En tot cas sabem, per altres lexicògrafs, que el masculí *qubl* és conegut amb el sentit de «partie antérieure». És probable que sigui el mateix el mot *qubla* que *RMA* tradueix «osculum» (505.1f.) car 'besar' és una de les accs. de l'arrel *qbl*. Altrament també podria ser que la *u* d'aquest *al-cubla* fos deguda a confusió o contaminació amb el ll. *cupula*, més que més tenint en compte que en el llatí de Mauritània aquest mot apareix en moltes inscripcions romanes aplicat a sepulcres i urnes d'incineració (Kübler, *ALLG* VIII, 188).

¹ En apèndix donem la llista dels altres NLL valencians provinents de *al-qibla* 'el migdia', amb el vocalisme conegut en *i*. *Horta de l'Alquible* al S. del poble de Nàquera (xxx, 68.22); sengles pdes. *L'Alquible* a Alfarb i a Beniarjó (xxxI 172.10, xxxII 200.10). També tinc nota (si bé incompleta) d'una pda. *L'Alkébla* a Monóver (xxxvi, 86ss.) amb *e* explicable per la pron. oberta que el *qaf* precedent dona a la *i* aràbiga. En fi, és versemblant que d'un altre mot d'aquesta arrel aràbiga, provingui un NL val. antic que només conec documentat molt imperfectament: *Algueval*; seria el nom antic del poble de Barx, segons la *GGRV*, vol. II, 11.8: no en tinc confirmació ni vaig recollir res semblant en les enquestes locals (bé podria ser mal llegit per *Alquival*, -éval etc.). Concretament es podria tractar de l'adj. *qiblî* (Belot), que en àrab vulgar, *PAlc* 311a10, defineix «meridional, cosa de allí»: és, doncs, un adj. nisba del tipus corrent; en àrab vulgar quan la síl·laba precedent és tancada s'accentuen a la penúltima (*PAlc* escriu *qibllî* però sovint en aquest dicc. de l'àrab granadí l'accentuació no correspon a la de l'àrab valencià), el *qaf* sovint dona *g* i la *i* darrere *qaf* s'hi pronuncia *e*. Potser, doncs, *al-qiblî* > *alguével, -évol. Justament Barx és el poble més meridional de l'antic Alfàndec de Marinyén (= Vall-digna), 4 k. dret al S. de Simat, 6 al S. de Benifairó i 7 al SO. de Tavernes. *L'Alqueble* pda. de Tivissa, a. 1340, *Cp. Entença*, 3r i p. 221.

ALCÚDIA

Només podrem donar nota breu de les nombroses localitats d'aquest nom. Provenent de l'àr. *kúdiya* 'tu-